

3. ročník mezinárodní letní školy Štětín – Praha 2014:

Annus Mirabilis: Rok 1989 ve střední a východní Evropě. Příčiny, průběh, důsledky.

Štětín – Vratislav – Praha, 24.8. - 7.9.2014

Letos uplyne 25 let od „záračného roku“ 1989. Rekapitulace dramatických a převratných událostí v zemích někdejšího Východního bloku – v Polsku, Maďarsku, Československu, NDR a s mírným odstupem také v pobaltských sovětských republikách – nachází širší odezvu jak v médiích, tak zároveň nabízí příležitost společenským vědám k novému pohledu na konec státního socialismu v zemích střední a východní Evropy a jejich následné transformaci. Zatímco v sociálně a politicky-vědních oborech již delší čas probíhají odborné debaty, ocitá se rok 1989 postupně více a více v centru pozornosti i historiků společně s tím, jak se prohlubuje časový odstup od tehdejších událostí a jak se zpřístupňují další archivní materiály. Významné výročí tak nabízí příležitost ke kritické rekapitulaci výsledků dosavadního výzkumu i k diskuzím nad možnostmi a perspektivami dalšího historického bádání.

Události předcházející revolučnímu roku 1989, jeho průběh i důsledky jsou nejen předmětem odborných diskuzí, ale představují zároveň také jedno z ústředních témat neustávajících veřejných debat i politického názorových střetů ve všech zemích, které prošly zkušeností roku 1989. Revoluce let 1989 až 1991 se staly ústředním prvkem identit nových demokracií a jejich nově se utvářejících politických kultur. Debaty o nedávné minulosti jsou tak v hlubším smyslu rovněž debatami o současnosti i další budoucnosti.

Ve středu pozornosti letní školy 2014 stojí průběh roku 1989 stejně jako jemu předcházející události i následný vývoj v Polsku a Československu. Do popředí zájmu vstoupí především následující, nezřídka kontroverzní problematika:

- Jakého rázu byl státní socialismus? Představovaly lidové demokracie totalitní diktatury, které násilně utiskovaly celou společnost, nebo šlo pouze o autoritářské režimy, jež používaly k udržení své vlády různorodý repertoár mocenských prostředků?
- Jaké byly příčiny zhroucení socialistických režimů? Pozornost bude věnována jak ekonomickým vysvětlením, tak politickým argumentům, jako např. disidentským aktivitám. Stranou nezůstane ani zrušení hrozby sovětské intervence v éře M. Gorbačova, čímž se otevřel prostor pro jednání „u kulatého stolu“.
- Cesty a rozmanitost transformace střední a východní Evropy, které nezřídka popřely původní prognózy. V této části budou zmíněny kulturní faktory („path dependency“) i rozdílné mocenské praktiky („dědictví leninismu“).
- V neposlední řadě pak zpracování dějin státně-socialistických režimů vyústilo v širší názorové střety, které se pohybují mezi amnézií, amnestií a lustrací a zaujímají prominentní místo ve veřejné debatě. Zároveň s tím se takto formulovaná narativní líčení „roku 1989“ stávají důležitým prvkem při zdůvodnění nových mocenských nároků.

Letní škola „Annus Mirabilis: rok 1989 ve střední a východní Evropě“ je již třetím pokračováním projektu letní školy DAAD „Go East“ organizované společně pražskou a štětínskou univerzitou. Letošní ročník je navíc pořádán ve spolupráci s Centrem pro interdisciplinární polská studia Evropské univerzity ve Frankfurtu nad Odrou a Centrem Willyho Brandta pro německá a evropská studia Univerzity ve Vratislavi. Program letní školy se bude konat ve Štětíně, Vratislavi a Praze.

Štětín je pozoruhodný hned z několika ohledů: v letech 1970/71 a 1980/81 bylo střediskem stávek a protestů v Polské lidové republice. Na rozdíl od Gdaňsku však byly více ovlivněny

dělnickým než intelektuálním hnutím. Město pak výrazně ovlivnil i vývoj po roce 1989, kdy změna hranic posunula Štětín z periferie do centra nového uspořádání.

Ačkoliv bylo výchozí postavení *Vratislavi* v roce 1945 podobné Štětínu, opozice zde měla v 80. letech výraznější intelektuální a umělecký podtón. Po roce 1989 se navíc město vyvíjelo mnohem dynamičtěji než Štětín.

Praha byla ústředním dějištěm „Sametové revoluce“; právě odtud se na sklonku roku 1989 šířila do celé republiky vlna protestů, které přivodily konec socialistického režimu. Krom toho sehrála Praha významnou roli i při událostech vedoucích k pádu Berlínské zdi: v říjnu 1989 uprchlo přes tři tisíce občanů tehdejší NDR na pozemek pražského velvyslanectví SRN, odkud směli teprve až po vleklých jednáních odcestovat na Západ.

Letní škola „Annus Mirabilis: rok 1989 ve střední a východní Evropě“ je určena studentům z Německa, Polska a České republiky. Její náplní bude diskuze nad událostmi vedoucími k roku 1989, jeho průběhem a důsledky pro země střední a východní Evropy, přičemž hlavní pozornost bude věnována zejména Polsku a Československu. Účastníci letní školy se během série přednášek a debat s osobnostmi tzv. transformace a renomovanými odborníky (historiky a vědci z oblasti kulturních a společenských věd) seznámí s klíčovými problémy i aktuálním stavem společenské diskuze. Nedílnou součástí programu jsou také exkurze na místa spjatá s revolučním rokem 1989 v doprovodu aktérů tehdejších událostí.

Účastí na letní škole a napsáním eseje lze získat několik kreditů – jejich počet bude ještě upřesněn.

Letní škola bude probíhat v anglickém jazyce.

Podklady pro účast:

Vyplněná přihláška, motivační dopis o rozsahu jedné strany, životopis, doporučení od vysokoškolského učitele

Znalost češtiny popř. polštiny je vítána, avšak nikoli nutnou podmínkou.

Účastnický poplatek: 500 Kč (pro studenty z ČR a Slovenska)

Uzávěrka pro podání přihlášek: 31. 5. 2014

Organizátoři:

Prof. Dr. Jörg Hackmann
profesor DAAD pro východoevropské dějiny
Univerzita Štětín
Ústav dějin a mezinárodních vztahů
ul. Krakowska 71-79
71-017 Štětín
Polsko

Dr. Torsten Lorenz
hostující docent DAAD
Ústav hospodářských a sociálních dějin
Filozofická fakulta
Karlova Univerzita v Praze
Nám. J. Palacha 2
116 38 Praha 1
Česká republika

joerg.hackmann@univ.szczecin.pl

torsten.lorenz@ff.cuni.cz